

Аты-жөні: Рахимова Назым
Білім алу мекемесі: „Тұран” университеті
Жетекшісі: Алиевна А

Жасанды интеллект және цифрлық трансформация: Қазақстан журналистикасына әсері

Ақпараттық технологиялардың дамуы бүгінде барлық салаға әсер етуде. Жасанды интеллект (ЖИ) пен цифрлық трансформация әлемнің түкпір-түкпіріндегі өндірістерді, қызмет көрсету саласын, тіпті шығармашылық индустрияларды өзгертіп жатыр. Қазақстандық журналистика да бұл үдерістен тыс қалмады. Дәстүрлі журналистика цифрландыруға бейімделіп, жасанды интеллекттің көмегін пайдаланып, ақпарат тарату форматын өзгертуде. Бірақ бұл үрдіс журналистика үшін жаңа мүмкіндіктермен қатар, белгілі бір қауіп-қатерлерді де ала келді.

Бұл мақалада жасанды интеллекттің журналистикаға әсері, оның артықшылықтары мен кемшіліктері, сонымен қатар Қазақстандағы цифрлық трансформацияның медиа саласына ықпалы қарастырылады.

Цифрлық трансформация дегеніміз не?

Цифрлық трансформация – технологиялардың дамуы нәтижесінде дәстүрлі салалардың жаңаруы, ақпаратты өңдеу және тарату тәсілдерінің түбегейлі өзгеруі. Бұл ұғым медиа саласына да тікелей қатысты. Соңғы он жылда журналистикада интернет-платформалар мен әлеуметтік желілердің рөлі күшейді. Бұқаралық ақпарат құралдары (БАҚ) тек газет-журналдар немесе телеарналар ғана емес, сонымен қатар YouTube, Telegram, TikTok сияқты жаңа форматтарға көшті.

Қазақстанда цифрлық трансформация журналистикаға мынадай өзгерістер әкелді:

Онлайн-журналистиканың күшеюі – ақпараттық сайттар, блогтар, әлеуметтік желілердегі жаңалықтар дәстүрлі БАҚ-қа бәсеке болып отыр. Мультимедиялық контенттің маңызы артуы – мәтіндік жаңалықтардан бөлек, видеоматериалдар, инфографикалар, подкасттар танымал бола бастады.

Оқырманмен интерактивті байланыс – аудитория пікір қалдырып, оқиғаның қалай дамып жатқанын бақылап отыра алады.

Бұл процестердің барлығы журналистиканың жаңаруына себеп болды. Бірақ жасанды интеллекттің дамуы бұл өзгерістерді одан әрі үдетіп отыр.

Жасанды интеллект журналистикада: артықшылықтары мен кемшіліктері

Жасанды интеллект журналистикаға қалай әсер етеді?

Жасанды интеллект БАҚ жұмысын жеңілдетіп, ақпарат тарату жылдамдығын арттыруда. Қазіргі таңда әлемдік медиакомпаниялар ЖИ-ды бірнеше бағытта қолдануда:

Жаңалықтарды автоматты түрде жазу

The Washington Post, The Associated Press сияқты басылымдар спорттық және қаржылық жаңалықтарды автоматты түрде жасайтын алгоритмдерді пайдаланады.

Мұндай технологиялар қарапайым жаңалықтарды жылдам жазып, журналистерге күрделі аналитикалық материалдарға назар аударуға мүмкіндік береді.

Фейк жаңалықтармен күрес

ЖИ үлкен дерекқорларды талдап, жалған ақпаратты анықтауға көмектеседі.

Fact-checking құралдары, мысалы, Google Fact Check Explorer, ақпараттың шынайылығын тексеруге мүмкіндік береді.

Аударма және мәтінді өңдеу

Google Translate, DeepL сияқты нейрожүйелер журналистерге шетелдік ақпарат көздерімен жұмыс істеуді жеңілдетеді.

Grammarly сияқты ЖИ құралдары мәтіннің сапасын жақсартып, грамматикалық қателерді түзетеді.

Жеке контент ұсыну

Netflix, YouTube сияқты платформалар қолданушының қызығушылығына қарай ұсыныстар жасайды.

БАҚ бұл технологияны өз аудиториясын тартып, оларға қажетті жаңалықтарды ұсыну үшін пайдаланады.

ЖИ-дың артықшылықтары

Жылдамдық пен тиімділік – жасанды интеллект жаңалықтарды жылдам талдап, өңдей алады.

Фейк жаңалықтарды анықтау – ақпараттың шынайылығын тексеруде көмекші құрал ретінде қызмет етеді.

Қолжетімділік – аударма, мәтінді редакциялау сияқты процестерді жеңілдетеді.

ЖИ-дың кемшіліктері мен қауіптері

Объективтіліктің төмендеуі – алгоритмдер деректерді сараптаса да, олар белгілі бір стереотиптерге негізделуі мүмкін.

Журналистиканың адамсыздануы – болашақта кейбір журналистерді ЖИ алмастырып, шығармашылықтың мәні төмендеуі мүмкін.

Жалған ақпараттың таралуы – кейбір ЖИ құралдары өздері жалған ақпарат таратып, қоғамда түсініспеушілік тудыруы мүмкін.

ЖИ-дың дамуымен бірге журналистиканың болашағы туралы сұрақтар да туындайды: Адам мен алгоритмнің рөлі қандай болмақ? Жасанды интеллект журналистиканы толықтай алмастыра ала ма?

Қазақстан журналистикасындағы цифрлық трансформацияның ерекшеліктері

Қазақстанда цифрлық медиа индустриясы қарқынды дамып келеді. Соңғы жылдары елде көптеген онлайн-жоба, фактчекерлер мен аналитикалық платформалар пайда болды. Бірақ журналистиканың цифрлық дәуірге бейімделуі бірнеше қиындықтарға тап болып отыр.

Қазіргі жағдай

Онлайн БАҚ-тың өсуі – Tengrinews, Informburo, Kursiv сияқты платформалар Қазақстандағы онлайн журналистиканың дамуына үлес қосуда.

YouTube журналистикасы – "The Village Казахстан", "Ушәл на ночь", "Ашық Алаң" сияқты жобалар саяси, экономикалық және әлеуметтік мәселелерді қозғайды.

Фактчекерліктің дамуы – StopFake.kz, Factcheck.kz сияқты платформалар жалған ақпаратпен күрес жүргізіп келеді.

Қиындықтар мен кедергілер

Қаржылық тұрақсыздық – жарнамадан түсетін табыс көбіне әлеуметтік желілерге кетіп жатыр.

БАҚ-тың тәуелсіздігі – кейбір басылымдар саяси немесе экономикалық қысымға ұшырап отырады.

Медиасауаттылықтың төмендігі – халықтың бір бөлігі әлі де жалған ақпаратты ажыратуда қиналады.

Бұл қиындықтарға қарамастан, цифрлық трансформация Қазақстан журналистикасына жаңа мүмкіндіктер ұсынып отыр.

Қорытынды

Жасанды интеллект пен цифрлық трансформация – бүгінгі журналистиканың басты қозғаушы күші. Қазақстанда цифрлық журналистика қарқынды дамып, ЖИ құралдары ақпарат тарату процесін жеңілдетіп отыр. Дегенмен, бұл өзгерістер журналистер үшін жаңа сын-қатерлерді де ала келуде.

Болашақта Қазақстан журналистикасы ЖИ-ды тиімді пайдаланып, ақпараттың сапасын арттыра ала ма? Цифрлық трансформация журналистиканың жаңа деңгейге шығуына ықпал ете ме? Бұл сұрақтардың жауабын алдағы жылдар көрсетеді.

Қандай жағдай болмасын, журналистика адами факторды сақтай отырып, технологияның көмегін тиімді пайдалануы керек. Себебі цифрлық дәуірде де ең маңызды нәрсе – шындық пен объективтілік.